

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

S., dnia 15 maja 2017 r.

Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie III Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący: SSR Joanna Suhecka

Protokolant: sekretarz sądowy Joanna Schultz

po rozpoznaniu w dniu 15 maja 2017 r. w Szczecinie

na rozprawie sprawy z powództwa A. R. (1), P. R., M. R.

przeciwko A. R. (2)

o zachówek

I. zasądza od pozwanej A. R. (2) na rzecz powódki A. R. (1) kwotę 15.925 zł (piętnaście tysięcy dziewięćset dwadzieścia pięć złotych) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 16 maja 2017r.;

II. zasądza od pozwanej A. R. (2) na rzecz powoda P. R. kwotę 15.925 zł (piętnaście tysięcy dziewięćset dwadzieścia pięć złotych) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 16 maja 2017r.;

III. zasądza od pozwanej A. R. (2) na rzecz powoda M. R. kwotę 21.233,33 zł (dwadzieścia jeden tysięcy dwieście trzydzieści trzy złote trzydzieści trzy grosze) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 16 maja 2017r.;

IV. oddala powództwo w pozostałym zakresie;

V. zasądza od pozwanej A. R. (2) na rzecz powódki A. R. (1) kwotę 579 zł (pięćset siedemdziesiąt dziewięć złotych) tytułem kosztów postępowania;

VI. zasądza od pozwanej A. R. (2) na rzecz powoda P. R. kwotę 579 zł (pięćset siedemdziesiąt dziewięć złotych) tytułem kosztów postępowania;

VII. zasądza od pozwanej A. R. (2) na rzecz powoda M. R. kwotę 772 zł (siedemset siedemdziesiąt dwa złote) tytułem kosztów postępowania;

VIII. nakazuje pobrać od powódki A. R. (1) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego –S. P. i Zachód w S. kwotę 359 zł (trzysta pięćdziesiąt dziewięć złotych) tytułem uzupełniającej opłaty od pozwu;

IX. nakazuje pobrać od powoda P. R. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego –S. P. i Zachód w S. kwotę 359 zł (trzysta pięćdziesiąt dziewięć złotych) tytułem uzupełniającej opłaty od pozwu;

X. nakazuje pobrać od powoda M. R. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego –S. P. i Zachód w S. kwotę 478 zł (czteryście siedemdziesiąt osiem złotych) tytułem uzupełniającej opłaty od pozwu;

XI. nakazuje pobrać od pozwanej A. R. (2) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego –S. P. i Zachód w S. kwotę 1653 zł (tysiąc sześćset pięćdziesiąt trzy złote) tytułem uzupełniającej opłaty od pozwu;

XII. nakazuje pobrać od powódki A. R. (1) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego – S. P. i Zachód w S. kwotę 90 zł (dziewięćdziesiąt złotych) tytułem nieuiszczonych wydatków;

XIII. nakazuje pobrać od powoda P. R. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego –S. P. i Zachód w S. kwotę 90 zł (dziewięćdziesiąt złotych) tytułem nieuiszczonych wydatków;

XIV. nakazuje pobrać od powoda M. R. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego –S. P. i Zachód w S. kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych) tytułem nieuiszczonych wydatków;

XV. nakazuje pobrać od pozwanej A. R. (2) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego –S. P. i Zachód w S. kwotę 413,68 zł (czterysta trzynaście złotych sześćdziesiąt osiem groszy) tytułem nieuiszczonych wydatków.

Sygn. akt III C 1651/15

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 15 maja 2017r. wydanego w postępowaniu zwykłym

Pozwem z dnia 22 czerwca 2015r. powodowie A. R. (1), P. R. i M. R. wnieśli o zasądzenie od pozwanej A. R. (2) na rzecz A. R. (1) i P. R. kwot po 10.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 21 listopada 2014r. a na rzecz M. R. kwoty 13.333,33 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 21 listopada 2014r.

Powodowie wskazali, że powyższych kwot dochodzą tytułem zachowku po A. R. (3), a spadek po nim na podstawie testamentu w całości odziedziczyła pozwana. W testamencie spadkodawca również dokonał zapisu zobowiązującego spadkobiorcę do przeniesienia na rzecz Ł. L. lokalu mieszkalnego położonego przy ul. (...) w S. oraz wydziedziczył swojego syna G. R., ojca powodów. Oprócz niego ustawowymi spadkobiercami zmarłego są pozwana A. R. (2) i A. R. (4). Do masy spadkowej po zmarłym A. R. (3), oprócz udziału we własności lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w S. (nieruchomość ta stanowiła własność spadkodawcy i jego żony A. R. (4) na zasadzie wspólności ustawowej małżeńskiej) o wartości 180.000 zł, należy udział we własnościowym spółdzielczym prawie do lokalu położonego przy ul. (...) w S. o wartości 180.000 zł (również to prawo stanowiło własność spadkodawcy i jego żony A. R. (4) na zasadzie wspólności ustawowej małżeńskiej). W chwili śmierci spadkodawcy powód M. R. był małoletni. Na podstawie powyższego powodowie wskazali, że wartość udziału spadkowego, który przypadłaby im łącznie po zmarłym to 60.000 zł, z czego dla każdego z nich udział po 20.000 zł. Z tytułu zachowku należne im kwoty wynoszą 1/2 tego udziału, a dla M. R. 2/3.

Nakazem zapłaty z dnia 13 lipca 2015r. orzeczono zgodnie z żądaniem pozwu.

Pismem z dnia 22 lipca 2015r. powodowie rozszerzyli pozew wnosząc o zasądzenie na rzecz A. R. (1) i P. R. kwot po 27.083,33 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 21 listopada 2014r., a na rzecz M. R. kwoty 36.111,11 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 21 listopada 2014r. wskazując, że oprócz nieruchomości ujętych w pozwie w skład masy spadkowej po zmarłym wchodzi również nieruchomość przy ul. (...) w S.. Wartość tej nieruchomości powodowie wycenili na 450.000 zł, a wartość udziału spadkowego, gdyż nieruchomość ta stanowiła własność spadkodawcy i jego żony, na 225.000 zł. Wartość nieruchomości przy ul. (...) w S. powodowie wycenili na 200.000 zł, a wartość udziału spadkowego na 100.000 zł. W konsekwencji wskazali, że pozwana otrzymała spadek o wartości 325.000 zł, a wartość należnego im udziału wynosi łącznie 165.500 zł, z czego udział każdego z nich to kwota 54.166,66 zł. Wysokość zachowku wynosi połowę tej kwoty, a dla M. R. 2/3 tej kwoty.

Od wydanego nakazu zapłaty pozwana wniosła sprzeciw domagając się oddalenia powództwa w całości. Pozwana zakwestionowała podaną przez powodów wartość nieruchomości przy ul. (...) w S..

Na rozprawie w dniu 17 lutego 2016r. strona powodowa potwierdziła, że podstawą wyliczenia zachowku stanowi uzyskany przez pozwaną w wyniku spadkobrania udział w wysokości 1/2 w nieruchomości przy ul. (...) w S. oraz przy ul. (...) w S., a wartość tych nieruchomości została przez nich oszacowana na kwoty odpowiednio 200.000 zł i 450.000 zł. Pełnomocnik powodów przyznał, że dokonując rozszerzenia powództwa omyłkowo przy wyliczeniach zachowku

przyjęto, że udział, który łącznie przypadłby powodom w wyniku dziedziczenia ustawowego po A. R. (3) wynosi 1/2 masy spadkowej zamiast 1/3.

Pozwana zakwestionowała, aby w skład spadku wchodził udział do nieruchomości przy ul. (...) w S.. Uzasadniając swoje stanowisko w piśmie z dnia 3 marca 2016r. podniosła, że własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w S. zostało nabyte przez A. L., kiedy nie była ona jeszcze żoną A. R. (3), a okoliczność ta wynika z umowy z dnia 31 grudnia 1991r. oraz przydziału z dnia 16 lipca 1992r.

Pismem z dnia 23 lutego 2016r. powodowie wskazali, że domagają się zasądzenia od pozwanej kwot po 18.055,55 zł na rzecz A. R. (1) i P. R. oraz kwoty 24.074,07 zł na rzecz M. R. podtrzymując stanowisko, iż w skład spadku po A. R. (3) wchodzi udział do nieruchomości przy ul. (...) w S. oraz przy ul. (...) w S. o łącznej wartości 325.000 zł. Zachówek przypadający powodom A. R. (1) i P. R. wynosi 1/18 tej kwoty, a M. R. 2/27 tej kwoty.

Sąd ustalił, następujący stan faktyczny:

Testamentem sporządzonym w dniu 26 czerwca 2001r. w formie aktu notarialnego A. R. (3) powołał do całości spadku jako jedyną spadkobierczynią córkę A. R. (2) (pозwaną). Zobowiązał też swoich spadkobierców do przeniesienia tytułem zapisu na Ł. L., własności lokalu mieszkalnego położonego w S. przy ul. (...). Spadkodawca wydziedziczył w testamencie swojego syna G. R. podając, iż od około dziesięciu lat syn nie wykazuje zainteresowania nim.

Dowód: testament k. 19-20

Spadek po A. R. (3), zmarłym w dniu (...), na podstawie testamentu notarialnego z dnia 26 czerwca 2001r., otwartego i ogłoszonego w dniu 19 czerwca 2012r., nabyła w całości z dobrodziejstwem inwentarza pozwana A. R. (2).

Dowód: postanowienie z dnia 19 czerwca 2012r. k. 11

Zmarły miał dwoje dzieci: G. R. (ojca powodów) i pozwaną A. R. (2). W chwili śmierci był żonaty z A. R. (4). G. R. miał troje dzieci: powodów A. R. (1), P. R. i M. R.. M. R. w chwili śmierci spadkodawcy był małoletni.

Dowód: odpisy skrócone aktu urodzenia k. 25, 26

W chwili śmierci spadkodawca posiadał:

- na zasadzie wspólności ustawowej majątkowej małżeńskiej z żoną A. R. (4) prawo własności lokalu mieszkalnego położonego przy ul. (...) w S. wraz z udziałem w części wspólnej budynku mieszkalnego i prawie wieczystego użytkowania gruntu w wysokości (...) części;

- na zasadzie wspólności ustawowej majątkowej małżeńskiej z żoną A. R. (4) prawo własności nieruchomości położonej przy ul. (...) zabudowanej budynkiem mieszkalnym.

Dowód: wydruk z księgi wieczystej k. 12- 14, k. 41-53

W księdze wieczystej prowadzonej dla lokalu mieszkalnego położonego przy ul. (...) w S. wpisane zostało własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego przysyłające A. R. (3) i A. R. (4) na zasadzie wspólności ustawowej majątkowej małżeńskiej. Wpis został dokonany na podstawie wniosku złożonego przez A. R. (4) i A. R. (3) w dniu 7 lipca 1997r. o ustanowienie księgi wieczystej dla lokalu położonego przy ul. (...) w S. na zasadzie wspólności ustawowej, w którym to wniosku oświadczyli, że lokal został nabyty z dorobku i nie zawierali umów małżeńskich majątkowych. Prawo to jednak nie było objęte wspólnością małżeńską spadkodawcy A. R. (3) i jego żony A. R. (4). A. R. (4) nabyła to prawo zanim zawarła związek małżeński ze spadkodawcą, nosząc wówczas nazwisko B.-L.. W dniu 31 grudnia 1991r. została zawarta umowa pomiędzy Spółdzielnią Mieszkaniową (...) w S. a A. L., na podstawie której spółdzielnia zobowiązała się w terminie do 31 sierpnia 1992r. przydzielić A. L. lokal mieszkalny o powierzchni 58,77 m² na osiedlu (...) w budynku nr (...), na pierwszym piętrze, nr mieszkania (...). A. L. zobowiązała się uiszczyć pełen wkład budowlany

na lokal w kwocie 4.000.000 starych złotych za 1 m² powierzchni użytkowej, tj. w łącznej kwocie 235.080.000 starych złotych, w ratach do 15 lipca 1992r. A. L. zawierając powyższą umowę była stanu wolnego. W wyniku rozwodu z poprzednim mężem i podziału majątku wspólnego uzyskała środki pieniężne, które przeznaczyła na pokrycie wkładu budowlanego.

Na podstawie przydziału z dnia 16 lipca 1992r. Spółdzielnia Mieszkaniowa (...) w S. przydzieliła A. L. mieszkanie na warunkach własnościowego prawa do lokalu w budynku przy ul. (...) w S. o powierzchni użytkowej 58,77 m². Jako osoby uprawnione do zamieszkania w lokalu została wskazana A. L. oraz jej syn Ł. L..

W dniu 24 lutego 1995r. A. L. wyszła za mąż za A. R. (3) i przyjęła nazwisko B.-R.. Umów majątkowych małżeńskich nie zawierali. A. R. (4) składając z mężem wniosek o założenie księgi wieczystej dla lokalu wyraziła wolę wpisania go jako współwłaściciela.

W dniu 7 czerwca 1997r. został wystawiony przydział lokalu mieszkaniowego przy ul. (...) w S. na rzecz A. R. (4). W uwagach zaznaczono, że lokal został przydzielony w dniu 16 lipca 1992r. na rzecz A. L. oraz że nastąpiła zmiana nazwiska głównego lokatora. Jako osoby uprawnione do zamieszkiwania w lokalu zostali wskazani: A. R. (4), mąż A. R. (3), córka A. R. (2) i syn Ł. L..

Dowód: wydruk z księgi wieczystej k. 15-18, wniosek k. 146, umowa z dnia 31 grudnia 1991r. k. 101-103, przydział lokalu mieszkalnego k. 99, 148, 160, zaświadczenie k. 149, postanowienie i zawiadomienie o założeniu księgi wieczystej k. 150, zeznania świadka A. R. (4) k. 133-

Pismem z dnia 24 października 2014r. powodowie wystąpili z wnioskiem o zawezwanie do próby ugodowej pozwanej A. R. (2), w którym to wniosku wskazali, że w skład masy spadkowej wchodzi między innymi nieruchomości położone przy ul. (...) w S. i ul. (...) w S.. Do ugody nie doszło.

Dowód: zawezwanie do próby ugodowej k. 21-23, protokół k. 24

Wartość nieruchomości położonej przy ul. (...), według stanu na dzień otwarcia spadku a cen obecnych wynosi 573.300 zł.

Dowód: opinia biegłego k. 162-162-220

Sąd zważył co następuje:

Powództwo okazało się częściowo zasadne.

Zgodnie z art. 991 § 1 k.c. zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeśli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni – dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadł przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach – połowa wartości tego udziału (zachówek). Stosownie do § 2 jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź to w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia. Zgodnie z art. 992 k.c. przy ustalaniu udziału spadkowego stanowiącego podstawę do obliczenia zachowku uwzględnia się także spadkobierców niegodnych oraz spadkobierców, którzy spadek odrzucili, natomiast nie uwzględnia się spadkobierców, którzy zrzekli się dziedziczenia albo zostali wydziedziczeni. Przepis art. 1011 k.c. stanowi, że zstępni wydziedziczonych zstępnego są uprawnieni do zachowku, chociażby przeżył on spadkodawcę.

Zgodnie z art. 931 § 1 k.c. w pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek; dziedziczą oni w częściach równych, jednakże część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż

jedna czwarta całości spadku. Zgodnie z § 2 jeżeli dziecko spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadł, przypada jego dzieciom w częściach równych.

Mając na uwadze powyższe regulacje oraz ujawnione w sprawie niekwestionowane okoliczności faktyczne nie ulegało wątpliwości, że powodom przysługuje prawo do zachowku po zmarłym A. R. (3). Powodowie są wnukami spadkodawcy, a dziećmi jego syna G. R.. Ten ostatni został w testamencie z dnia 26 czerwca 2001r. sporządzonym przez spadkodawcę wydziedziczony. W toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, jak również w toku niniejszego postępowania, ważność i skuteczność tego testamentu, w tym zawartego w nim oświadczenia o wydziedziczeniu syna G. R. nie była kwestionowana. Zgodnie z art. 1008 k.c. spadkodawca może w testamencie pozbawić zstępnych, małżonka i rodziców zachowku (wydziedziczenie), jeżeli uprawniony do zachowku: 1) wbrew woli spadkodawcy postępuje uporczywie w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego; 2) dopuścił się względem spadkodawcy albo jednej z najbliższych mu osób umyślnego przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności albo rażącej obrazy czci; 3) uporczywie nie dopełnia względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych. Przyczyna wydziedziczenia uprawnionego do zachowku powinna wynikać z treści testamentu (art. 1009 k.c.). Treść testamentu spadkodawcy z dnia 26 czerwca 2001r. wskazuje, że podstawę wydziedziczenia stanowiły okoliczności objęte art. 1008 pkt 3 k.c., a żadna ze stron nie podnosiła, aby okoliczności te faktycznie nie występowały. Wobec tego, stosownie do art. 1011 k.c. zstępni wydziedziczonego tj. powodowie są uprawnieni do zachowku po spadkodawcy.

Udział spadkowy jako przypadłby im, gdyby doszło do dziedziczenia ustawowego wynosi 1/9, a podstawę ustalenia jego wysokości stanowi art. 931 § 1 i 2 k.c. W chwili śmierci spadkodawcy do spadku z ustawy powołani byli: dzieci spadkodawcy tj. pozwana A. R. (2) i G. R. (ojciec powodów) oraz jego żona A. R. (4). Udział każdego z nich to 1/3. Udział przypadający G. R., wobec jego wydziedziczenia przypadł jego dzieciom w częściach równych, czyli każdemu z nich po 1/3 tego udziału. Stąd udział spadkowy przypadający z ustawy każdemu z powodów to 1/9.

Zachówek wynosi dla powódki A. R. (1) i powoda P. R. połowę powyższego udziału spadkowego, stosownie do art. 991 § 1 k.c., a zatem 1/18. Natomiast dla powoda M. R. zachówek wynosi dwie trzecie udziału spadkowego, gdyż w chwili śmierci spadkodawcy był on małoletni, a zatem 2/17.

W niniejszej sprawie przedmiotem sporu była wartość udziału spadkowego stanowiącego podstawę ustalenia zachowku, w tym skład masy spadkowej stanowiącej podstawę wyliczenia zachowku. Nie było natomiast sporu co do tego, że powodowie nie otrzymali należnego im zachowku w jednej z postaci przewidzianej w art. 991 § 2 k.c. Strona pozwana tego rodzaju zarzutów nie podnosiła, ani nie zostały ujawnione w sprawie okoliczności wskazujące na otrzymanie przez powodów zachowku lub jego części.

Powodowie w pozwie wskazali, iż w skład spadku wchodziło mieszkanie przy ul. (...) w S., a precyzyjniej udział w wysokości 1/2 w prawie własności do tego lokalu. Jednakże w dalszym toku procesu przedstawiając podstawę faktyczną żądania nie uwzględnili już powyższego prawa przy ustalaniu należnego im zachowku. Sąd stwierdza, iż było to prawidłowe, bowiem zgodnie z art. 993 k.c. przy obliczaniu zachowku nie uwzględnia się zapisów zwykłych i poleceń, natomiast dolicza się do spadku, stosownie do dalszych przepisów, darowizny oraz zapisy windykacyjne dokonane przez spadkodawcę. Jak natomiast wynika z treści testamentu z dnia 26 czerwca 2001r. spadkodawca objął w nim prawo do lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w S. zapisem zwykłym, zobowiązał bowiem swoich spadkobierców do przeniesienia tytułem zapisu na Ł. L. własności tego lokalu mieszanego. Zgodnie z art. 968 § 1 k.c. spadkodawca może przez rozrządzenie testamentowe zobowiązać spadkobiorcę ustawowego lub testamentowego do spełnienia określonego świadczenia majątkowego na rzecz oznaczonej osoby (zapis zwykły). Dla odróżnienia zapis windykacyjny uregulowany jest w art. 981¹ § 1 k.c. i zgodnie z jego treścią w testamencie sporządzonym w formie aktu notarialnego spadkodawca może postanowić, że oznaczona osoba nabywa przedmiot zapisu z chwilą otwarcia spadku (zapis windykacyjny).

Nie ulegało natomiast wątpliwości, w świetle ujawnionych w sprawie okoliczności, oraz nie było kwestionowane, że do spadku wchodziło prawo własności nieruchomości położonej przy ul. (...) w S.. Prawo to w chwili śmierci spadkodawcy

przysługiwało jemu oraz jego żonie jako objęte wspólnością ustawową małżeńską, a zatem do spadku wchodził udział w wysokości 1/2. Zgodnie z art. 50¹ k.r.o. w razie ustania wspólności, udziały małżonków są równe.

Między stronami istniał spór co do wartości nieruchomości przy ul. (...) w S.. Powodowie oszacowali ją na kwotę 450.000 zł, pozwana natomiast podniosła, że wartość ta jest zawyżona. Sąd ustalił zatem wartość tego składnika majątkowego w oparciu o opinię biegłego. Dowód ten nie budził żadnych zastrzeżeń co do jego wiarygodności i mocy dowodowej oraz nie był kwestionowany przez żadną ze stron. Biegły ustalił, że wartość powyższej nieruchomości, według stanu na dzień 11 sierpnia 2011r. tj. śmierci spadkodawcy a cen obecnych wynosi 573.300 zł. A to oznacza, że do spadku po A. R. (3) wchodził udział w wysokości 1/2 w prawie własności nieruchomości przy ul. (...) w S. o wartości 286.650 zł. Na tą kwotę Sąd ustalił wartość masy spadkowej będącej podstawą wyliczenia należnego powodom zachowku.

Spór obejmował również to, czy do spadku wchodzi udział w spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu mieszkalnego położonego przy ul. (...) w S., a także wartość tego lokalu. W oparciu o zgromadzony materiał dowodowy przytoczony w stanie faktycznym uzasadnienia, Sąd uznał, że prawo do tego lokalu nie było objęte wspólnością ustawową majątkową małżeńską spadkodawcy i jego żony, lecz stanowiło majątek osobisty jego żony. Strona powodowa powoływała się na wpis widniejący w treści księgi wieczystej prowadzonej dla przedmiotowego lokalu. Jednakże zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982r. o księgach wieczystych i hipotece (t.j. Dz.U. z 2016r. poz. 790 – zw. dalej u.k.w.h.) domniemywa się, że prawo ujawnione z księgi wieczystej jest wpisane zgodnie z rzeczywistym stanem prawnym. Domniemanie to może być obalone nie tylko w procesie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, w trybie art. 10 u.k.w.h., lecz także w każdym innym postępowaniu, gdy kwestia ustalenia komu przysługuje prawo ujawnione w księdze wieczystej jest przesłanką dochodzonego roszczenia. Z tego względu Sąd nie uwzględnił wniosku strony pozwanej o zawieszenie niniejszego postępowania do czasu zakończenia postępowania o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, zainicjowanego przez A. R. (4), w którym podnosi ona, że prawo to stanowiło jej majątek osobisty.

Zdaniem Sądu zaofiarowany przez stronę pozwaną materiał dowodowy w postaci dokumentów takich jak umowa z dnia 31 grudnia 1991r. (k. 101-103), przydział lokalu mieszkalnego z dnia 16 lipca 1992r. (k. 99), zeznania świadka A. R. (4) (k. 133), w połączeniu z dokumentami z akt księgi wieczystej prowadzonej dla lokalu (k. 146-150) oraz udostępnionymi przez Spółdzielnię (k. 160) potwierdzają tezę, że spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w S. nie było objęte ustrojem małżeńskiej wspólności ustawowej, a także umownej, lecz stanowiło majątek osobisty żony spadkodawcy A. R. (4). Zgodnie z art. 31 § 1 k.r.o. z chwilą zawarcia małżeństwa powstaje między małżonkami z mocy ustawy wspólność majątkowa (wspólność ustawowa) obejmująca przedmioty majątkowe nabyte w czasie jej trwania przez oboje małżonków lub przez jednego z nich (majątek wspólny). Przedmioty majątkowe nieobjęte wspólnością ustawową należą do majątku osobistego każdego z małżonków. Brzmienie tego przepisu przed 20 stycznia 2005r. było następujące: z chwilą zawarcia małżeństwa powstaje między małżonkami z mocy ustawy wspólność majątkowa obejmująca ich dorobek (wspólność ustawowa). Przedmioty majątkowe nie objęte wspólnością stanowią majątek odrębny każdego z małżonków. Zgodnie z art. 32 k.r.o. obowiązującym do 20 stycznia 2005r. dorobkiem małżonków są przedmioty majątkowe nabyte w czasie trwania wspólności ustawowej przez oboje małżonków lub przez jednego z nich. Stosownie do art. 47 § 1 k.r.o. małżonkowie mogą przez umowę zawartą w formie aktu notarialnego wspólność ustawową rozszerzyć lub ograniczyć albo ustanowić rozdzielność majątkową lub rozdzielność majątkową z wyrównaniem dorobków (umowa majątkowa). Umowa taka może poprzedzać zawarcie małżeństwa. Przepis ten przed 20 stycznia 2005r. miał następujące brzmienie: małżonkowie mogą przez umowę wspólność ustawową rozszerzyć, ograniczyć lub wyłączyć. Umowa powinna być zawarta w formie aktu notarialnego. Można ją zawrzeć także przed zawarciem małżeństwa. Przytoczona zmiana powyższych przepisów na ma wpływu na ustalenie, czy sporne prawo stanowiło majątek wspólny spadkodawcy i jego żony A. R. (4), albowiem w obu wersjach okolicznością decydującą o tym był czas nabycia prawa przez A. R. (4). Przedmioty majątkowe nabyte przez jednego z małżonków przed zawarciem związku małżeńskiego wchodzi do jego majątku odrębnego, a po nowelizacji obowiązującej od 20 stycznia 2005r. – do majątku osobistego, chyba że małżonkowie umową majątkową rozszerzyliby wspólność ustawową na przedmioty nabyte przez nich przed zawarciem związku małżeńskiego. A. R. (4) zeznała, że nie zawierała ze spadkodawcą żadnych

umów dotyczących wspólności ustawowej, taka informacja zawarta również została we wniosku o założenie księgi wieczystej dla lokalu. Ponadto żadna ze stron nie podnosiła, aby ta okoliczność była niezgodna z rzeczywistym stanem rzeczy. Należało zatem uznać, że małżonków łączył ustrój wspólności ustawowej, a ich majątkiem wspólnym były przedmioty nabyte przez nich wspólnie lub przez jednego z nich w trakcie trwania małżeństwa. A. R. (4) zeznała, że związek małżeński z A. R. (3) zawarła w dniu 24 lutego 1995r. Sąd dał wiarę zeznaniom świadka, albowiem choć okoliczność przez nią wskazana nie została dodatkowo potwierdzona odpisem aktu małżeństwa, to nie została zakwestionowana przez żadną ze stron, co ma o tyle znaczenie, że strony postępowania byli bliskimi krewnymi spadkodawcy, a pozwana jako jego córka z pewnością posiadała wiedzę o dacie ślubu swojego ojca i jeśli byłaby ona odmienna niż podana przez świadka, a w szczególności gdyby zawarcie związku miało miejsce przed datą nabycia prawa do omawianego lokalu przez A. R. (4), to z pewnością taki zarzut by podniosła.

W konsekwencji powyższego należało przyjąć, że nie wchodziły do majątku wspólnego małżonków przedmioty majątkowe nabyte przez nich przed 24 lutego 1995r. Jak wynika natomiast z wymienionych powyżej dokumentów żona spadkodawcy nabyła spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w S. nie będąc jeszcze w związku z A. R. (3), bowiem umowę ze spółdzielnią o ustanowienie spółdzielczego własnościowego prawa do tego lokalu zawarła w dniu 31 grudnia 1991r., a przydział lokalu na jej rzecz nastąpił w dniu 16 lipca 1992r. (przydział lokalu k. 99 i pismo ze spółdzielni k. 159). Sąd miał na względzie, iż zostało ujawnione wystawienie przydziału tego lokalu także w dniu 7 czerwca 1997r., jednakże treść tego dokumentu nie pozwala na przyjęcie, że doszło do nabycia przez A. R. (4) prawa w tej dacie. W treści przydziału wskazano bowiem, że lokal został przydzielony w dniu 16 lipca 1992r., a niniejszy przydział następuje na podstawie aktu małżeństwa (zmiana nazwiska głównego lokatora). Przydział z dnia 7 czerwca 1997r. nie stanowił zatem zdarzenia prawnego, który modyfikował stan prawny lokalu przy ul. (...), lecz stanowił uaktualnienie danych osobowych osoby, której lokal w dniu 16 lipca 1992r. został przydzielony i danych osób uprawnionych do zamieszkiwania w nim.

Zgodnie z art. 215 § 2 ustawy z dnia 16 września 1982r. Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 1982r. nr 30, poz. 210 ze zm.), obowiązującego do dnia 15 stycznia 2003r., to jest do czasu wejścia w życie ustawy z dnia 19 grudnia 2002r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 240 poz. 2058), która między innymi uchyliła ten przepis, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu przydzielonego obojgu małżonkom lub jednemu z nich w czasie trwania małżeństwa dla zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych rodziny należy wspólnie do obojga małżonków bez względu na istniejące między nimi stosunki majątkowe. Z treści tego przepisu wynika, że miał on zastosowanie wyłącznie do przypadków nabycia spółdzielczego prawa do lokalu poprzez przydział tego lokalu i dodatkowo wyłącznie dla zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych rodziny. Ponieważ zaś lokal przy ul. (...) w S. został przydzielony A. R. (4) w dniu 16 lipca 1992r. (wówczas nosiła ona nazwisko B.-L.) to z tym dniem powstało spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu, weszło ono do majątku A. L. i po zawarciu związku małżeńskiego ze spadkodawcą zgodnie z art. 31 § 1 i 32 k.r.o. stanowiło jej majątek odrębny (osobisty). Przydział z dnia 7 czerwca 1997r. stanowił wyłącznie uaktualnienie danych osobowych z przydziału z dnia 16 lipca 1992r. Brak jest podstaw do przyjęcia, że nastąpiło wówczas wygaśnięcie dotychczasowego prawa należącego do A. R. (4) i jego ponowne powstanie poprzez dokonanie kolejnego przydziału. Zgodnie z art. 213 ustawy Prawo spółdzielcze obowiązującego w omawianym okresie, w budynkach stanowiących własność spółdzielni mieszkaniowych członkom przysługuje prawo używania przydzielonych im lokali mieszkalnych o powierzchni odpowiadającej wysokości wkładu budowlanego i innym kryteriom określonym w statucie (spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego). Stosownie do art. 215 § 5 ustawy członkami spółdzielni mogą być oboje małżonkowie, choćby spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu przysługiwało tylko jednemu z nich. A. R. (4), jak zeznała, pokryła wkład mieszkaniowy ze swojego majątku odrębnego, przed zawarciem związku małżeńskiego ze spadkodawcą. To iż A. R. (3) stał się członkiem spółdzielni nie rodziło praw wobec przedmiotowego lokalu.

W konsekwencji powyższego stwierdzić należy, że skoro A. R. (4) nabyła spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu przy ul. (...) w S. w drodze przydziału w dniu 16 lipca 1992r. i prawo to nie wygasło, a przydział z dnia 7 czerwca 1997r. nie spowodował jego ponownego powstania, to niewątpliwie prawo to nie wchodziło do majątku wspólnego małżonków. Konkluzji tej nie zmienia zawarte we wniosku z dnia 25 czerwca 1997r. o założenie księgi wieczystej

oświadczenie, że lokal został nabyty z dorobku. Dorobkiem, w rozumieniu art. 32 k.r.o. w brzmieniu obowiązującym z daty złożenia wniosku są przedmioty majątkowe nabyte w czasie trwania wspólności ustawowej przez oboje małżonków lub przez jednego z nich, podczas gdy nabycie tego prawa nastąpiło przez A. R. (4) przed zawarciem związku małżeńskiego z A. R. (3). Nie jest nadto istotne, z jakich przyczyn małżonkowie złożyli zgodny wniosek o założenie księgi wieczystej dla lokalu i ujawnienie w niej, że spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu stanowi ich majątek wspólny, skoro to oświadczenie nie było zgodne z rzeczywistym stanem prawnym.

Niecelowym było wobec tego prowadzenia postępowania w celu ustalenia wartości powyższego prawa.

Z przedstawionych względów Sąd przyjął, jak wcześniej wskazano, wartość spadku będącego podstawą do wyliczenia zachowku na kwotę 286.650 zł, udziału spadkowego, który przypadająby każdemu z powodów w razie dziedziczenia ustawowego na kwotę 31.850 zł, a wysokość należnego zachowku dla A. R. (1) i P. R. 15.925 zł ($1/2 \times 31.850$), zaś dla M. R. – 21.233,33 zł ($2/3 \times 31.850$) i zasądził te kwoty od pozwanej z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia następnego po dniu wydania wyroku, z uwagi na to, że wartość nieruchomości przy ul. (...) w S. została określona według cen obecnych. Orzeczenie zawiera się orzekając w punktach I –III wyroku.

W pozostałym zakresie powództwo jako niewykazane podlegało oddaleniu (punkt IV wyroku).

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania nastąpiło przy zastosowaniu reguł z art. 100 k.p.c. Wskazać w tym miejscu należy, że przedmiotem rozpoznania w niniejszej sprawie były żądania zapłaty przez pozwaną na rzecz A. R. (1) i P. R. kwot po 27.083,33 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 21 listopada 2014r., a na rzecz M. R. kwoty 36.111,11 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 21 listopada 2014r. Powodowie bowiem rozszerzyli powództwa pismem z dnia 22 lipca 2015r. złożonym po wydaniu nakazu zapłaty, a przed złożeniem sprzeciwu. Wprawdzie w piśmie z dnia 23 lutego 2016r. powodowie wskazali, że domagają się zasądzenia od pozwanej kwot po 18.055,55 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 21 listopada 2014r. na rzecz A. R. (1) i P. R. oraz kwoty 24.074,07 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 21 listopada 2014r. na rzecz M. R., jednakże w pozostałym zakresie nie cofnęli pozwu. Wykluczone było natomiast przyjęcie, iż określenie przez nich zakresu żądania stanowiło oczywistą omyłkę podlegającą sprostowaniu bez konieczności cofnięcia pozwu w pozostałym zakresie. Dodać również należy, że nie jest istotne, że wartość nieruchomości przy ul. (...) w S. okazała się wyższa niż wskazywali powodowie. Wydane rozstrzygnięcie mieści się w granicach podstawy faktycznej żądań. Nie jest zatem istotne jaki proces matematyczny stanowił przyczynę określenia roszczeń w piśmie z dnia 22 lipca 2015r., lecz wskazana przez powodów podstawa faktyczna roszczenia, a tą były okoliczności decydujące o istnieniu prawa do zachowku oraz determinujące jego wysokość w postaci wartości masy spadkowej stanowiącej podstawę ustalenia wartości udziału spadkowego, jaki przypadająby im w razie dziedziczenia ustawowego oraz jego części stanowiącej należny im zachówek.

Powodowie utrzymali się ze swoim żądaniem określonym w piśmie z dnia 22 lipca 2015r. w 58%. Poniesione przez nich koszty postępowania są wspólne, albowiem w sprawie byli reprezentowani przez tego samego pełnomocnika procesowego oraz uregulowali zaliczkę w kwocie 1000 zł. Nadto uiszcili opłaty sądowe od pozwu, odpowiednio w kwotach po 500 zł i w kwocie 667 zł, łącznie w wysokości 1667 zł. Po stronie pozwanej powstał wyłącznie koszt w postaci wynagrodzenia pełnomocnika procesowego. Sąd ustalił wysokość wynagrodzenia dla adwokatów działających w imieniu stron w analogicznej wysokości, uwzględniając łączną wartość przedmiotu sporu przed rozszerzeniem powództwa, w oparciu o § 4 ust. 2 i § 6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (...) (t.j. Dz.U. z 2013r. poz. 461) na kwotę 2400 zł. Sąd uwzględnił jedną stawkę wynagrodzenia dla pełnomocnika działającego w imieniu powodów, albowiem zgodnie z art. 98 § 1 k.p.c. do kosztów procesu zalicza się wyłącznie koszty celowe, zaś w sytuacji, gdy powodów reprezentował wspólny pełnomocnik, który w ich imieniu podejmował wszystkie czynności, a zakres podnoszonych twierdzeń, zarzutów i wniosków dowodowych był dla nich wspólnie, zasadnym przyznanie jest wynagrodzenia w jednej stawce. Łącznie poniesione przez powodów koszty procesu to kwota 5.067 zł (1667 zł + 2400 zł + 1000 zł). Pozwana poniosła koszt działania swojego pełnomocnika w wysokości 2400 zł. Wobec ustalenia, że powodowie wygrali proces w 58% to po stosunkowym rozliczeniu pozwana winna zwrócić im 2938 zł, a powodowie pozwanej 1008 zł, zatem ostatecznie tytułem zwrotu procesu powodom należna była kwota 1930 zł. Sąd zasądził na rzecz każdego z powodów część tej kwoty, w stosunku do ich udziału w

sprawie, biorąc pod uwagę stosunek wartości zgłoszonego roszczenia do całej wartości przedmiotu sporu tj. na rzecz powodów A. R. (1) i P. R. w 30%, a na rzecz M. R. w 40%. Z tego względu na rzecz dwóch pierwszy powodów zostały zasądzone kwoty po 579 zł (1930 zł x 30 %), a na rzecz ostatniego z powodów kwota 772 zł (1930 zł x 40%), o czym orzeczono w punktach V-VII wyroku.

Powodowie nie uregulowali pozostałych należnych opłat od pozwu, ustalonych zarządzeniem z dnia 28 sierpnia 2015r. Zgodnie z art. 130³ § 2 k.p.c. jeżeli obowiązek uiszczenia lub uzupełnienia opłaty powstał na skutek rozszerzenia żądania, przewodniczący wzywa zobowiązanego do uiszczenia należnej opłaty w terminie tygodnia, a w razie bezskutecznego upływu terminu, sąd prowadzi sprawę bez wstrzymywania biegu postępowania, a o obowiązku uiszczenia opłaty orzeka w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji, stosując odpowiednio zasady obowiązujące przy zwrocie kosztów procesu. Na tej podstawie, przy zastosowaniu art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 25 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, obciążono powodów obowiązkiem uiszczenia brakującej opłaty w 42% jej części, a pozwaną w wysokości 58% jej części. Brakujące opłaty wynosiły dwa razy po 855 zł i 1139 zł. Powodów A. R. (1) i P. R. należało zatem obciążyć kwotą 359 zł (855 zł x 42%), a M. R. kwotą 478 zł (1139 zł x 42%). Pozwana została zobowiązana do pokrycia 58 % opłat uzupełniających w łącznej wysokości 2849 zł tj. kwotą 1653 zł. Rozstrzygnięcie w tym zakresie zawiera się w punktach VIII-XI wyroku.

W tożsamym jak wyżej stosunku, w oparciu o art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 25 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych obciążono strony obowiązkiem uiszczenia kwoty na pokrycie wynagrodzenia biegłego, ponad uiszczoną zaliczkę tj. kwoty 713,68 zł. Powodowie winni pokryć 42% z tej kwoty czyli w przybliżeniu do pełnych złotych 300 zł, a pozwana pozostała część tj. 413,68 zł. Obowiązek powodów został rozłożony stosownie do ich udziału w zgłoszonych żądaniach to jest po 90 zł wobec A. R. (1) i P. R. (300 zł x 30 %), a w kwocie 120 zł wobec M. R. (300 zł x 40%). Orzeczenia te zawarto w punktach XII-XV wyroku.